

MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky
před Evropským soudem pro lidská práva

European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) proti České republice

(podklad k bodu 3.a jednání Kolegia dne 15. května 2025)

1. ROZHODNUTÍ EVROPSKÉHO VÝBORU PRO SOCIÁLNÍ PRÁVA

A. FEANTSA PROTI ČESKÉ REPUBLICE

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) ve věci kolektivní stížnosti *European Federation of National Organisations working with the Homeless (FEANTSA) proti České republice* dne 2. července 2024 rozhodl, že Česká republika porušuje článek 16 Evropské sociální charty („Charty“), jelikož nedostatečně zajišťuje právo na přiměřené bydlení, a to samostatně i ve spojení se zákazem diskriminace. Konkrétně shledal, že Česká republika:

- i. nedostatečně zajišťuje přístup k přiměřenému bydlení zranitelným skupinám osob;
- ii. nezajišťuje potřebné záruky pro nízkopříjmové domácnosti žijící na ubytovnách při nuceném vystěhování;
- iii. nedostatečně garantuje přístup k dávkám na bydlení rodinám s nízkými příjmy na ubytovnách v sociálně vyloučených lokalitách;
- iv. všechna výše uvedená porušení neúměrně dopadají na Romy, a tím porušují zákaz diskriminace zakotvený článkem 16 ve spojení s preambulí Charty.

1. K právu na přiměřené/sociální bydlení

Výbor shledal, že Česká republika nedostatečně zajišťuje přístup k přiměřenému bydlení zranitelným skupinám osob tím, že neposkytuje dostatečné zdroje pro sociální bydlení a při absenci zákona, který by zakotvoval právo na sociální bydlení a tomu odpovídající povinnost obcí jej zajistit, neposkytuje ani přiměřené procesní záruky. Odkázal přitom i na nález Ústavního soudu, sp. zn. II. ÚS 2533/20 ze dne 15. dubna 2023, v němž Ústavní soud shledal, že v České republice chybí zákon o sociálním bydlení, který by zaručoval právo na bydlení a povinnost obcí jej zajistit. Aktuálně platné vyhlášky dle Výboru nezajišťují naplnění sociálního bytového fondu a obce nemají dostatek bytů pro zajištění přiměřeného bydlení pro zranitelné skupiny.

2. K zárukám před nuceným vystěhováním

Výbor dále uvedl, že Česká republika nezajišťuje potřebné záruky pro nízkopříjmové domácnosti žijící na ubytovnách při nuceném vystěhování. Aby byla právní ochrana před vystěhováním v souladu s Chartou, musí být upravena zákonem a poskytovat řadu záruk, včetně povinnosti zajistit náhradní ubytování. Nový občanský zákoník přenesl povinnost zajistit náhradní ubytování z vlastníka nemovitosti na obce, přičemž ty tuto povinnost v praxi nerealizují. Stát má povinnost s dotčenými stranami nucené vystěhování projednat a pokusit se nalézt náhradní řešení. Dle ustanovení § 340 občanského soudního řádu mají soudy při nařizování vyklizení nemovitosti informovat obec 15 dní před samotným vyklizením, což je však vyhodnocováno jako nedostatečné a nemusí splňovat požadavky na skutečné projednání postupu s dotčenými osobami, jak požaduje Charta. Problematické jsou také situace, kdy většina ubytoven v sociálně vyloučených lokalitách opakovaně uzavírá krátkodobé smlouvy o

ubytování a snižuje tak ochranu obyvatelům před nuceným vystěhováním. Stát těmto lidem nezajišťuje dostatečnou ochranu před nuceným vystěhováním, včasné konzultace ani nezajišťuje náhradní bydlení.

3. K přístupu zranitelných osob k dávkám na bydlení

Česká republika nedostatečně garantuje přístup k dávkám na bydlení rodinám s nízkými příjmy v sociálně vyloučených lokalitách. Stát musí dle Charty poskytovat dávky na bydlení (alespoň) nízkopříjmovým a znevýhodněným domácnostem. V minulých letech se přitom snížil počet lidí pobírající dávky na bydlení, a zároveň se významně zvýšil počet lidí na ubytovnách. Pokles výplaty dávek nelze proto vysvětlit pouze odkazem na hospodářský růst. Zároveň významné počty lidí žijících na neschválených ubytovnách na doplatek na bydlení nemají ani nárok. K danému snížení měla dle organizace FEANTSA přispět také bývalá praxe vyhlásování tzv. bezdoplatkových zón mezi lety 2017-2021, které zrušil Ústavní soud nálezem sp. zn. Pl. ÚS 40/17 ze dne 31. srpna 2021.

4. K porušení zákazu diskriminace vůči Romům

Všechna výše uvedená pochybení neúměrně dopadají na Romy. Mnoho Romů totiž žije v nevyhovujícím bydlení, a i nadále dochází k jejich diskriminaci v přístupu k sociálnímu bydlení. Romové také tvoří většinu obyvatel segregovaných lokalit a ubytoven, snížení dávek na bydlení a nedostatečné záruky před nuceným vystěhováním na ně proto dopadají neúměrně více. Výbor proto uzavřel, že došlo k porušení článku 16 Charty ve spojení se zákazem diskriminace stanoveným v preambuli Charty.

Celý text rozhodnutí v českém jazyce a anotace jsou k dispozici [zde](#).

B. SOUVISEJÍCÍ ROZHODNUTÍ VÝBORU

Obdobné výtky v oblasti bydlení shledal Výbor již v rozhodnutí *ERTF proti České republice* ze dne 17. května 2016, v němž konstatoval porušení článků 11 a 16 Charty z důvodů nedostatečného naplňování práv Romů v oblasti zdravotní péče, vzdělání a bydlení. Anotace spolu s českým překladem rozhodnutí jsou dostupné [zde](#).

Kolegium expertů se v rámci implementace rozhodnutí v minulosti zaměřovalo především na posílení záruk při nuceném vystěhování, jakož i na zajištění přístupu k dostupnému bydlení. Naposledy rozhodnutí ERTF projednalo na svém 9. zasedání v září 2023. Podklady a zápis z jednání jsou k dispozici [zde](#).

Jelikož se doposud nepodařilo úspěšně implementovat rozhodnutí *ERTF*, a jelikož se shledaná porušení částečně věcně překrývají s těmi shledanými i ve věci *FEANTSA*, bude implementace těchto rozhodnutí spojena tak, aby došlo k ukončení dohledu nad výkonem i v této věci.

2. OBECNÁ OPATŘENÍ K VÝKONU ROZHODNUTÍ

A. ŠÍŘENÍ POVĚDOMÍ O ROZHODNUTÍ

Ke zveřejnění rozhodnutí Výboru dochází na základě pravidel stanovených Dodatkovým protokolem k Chartě s časovým odstupem od jeho vydání. Rozhodnutí v této věci tak mohlo být zveřejněno nejdříve dne 24. ledna 2025.

Kancelář vládního zmocněnce („KVZ“) o rozhodnutí předně informovala dotčené orgány. Překlad rozhodnutí a jeho anotace v českém znění byly zaslány Ministerstvu pro místní rozvoj („MMR“), Ministerstvu práce a sociálních věcí („MPSV“), Ministerstvu vnitra, legislativnímu odboru Ministerstva

spravedlnosti („MSpr“), Kanceláři veřejného ochránce práv, zmocněnkyni vlády pro lidská práva a zmocněnkyni vlády pro záležitosti romské menšiny.

KVZ o rozhodnutí rovněž informovala prostřednictvím tiskové zprávy a na sociálních sítích.

B. ÚVODNÍ KONZULTACE S DOTČENÝMI ORGÁNY

V reakci na rozhodnutí Výboru KVZ zahájila úvodní konzultace s MPSV, MMR a legislativním odborem MSpr, s cílem analýzy současné situace, identifikace hlavních opatření k nápravě shledaných porušení Charty a domluvě na dalším postupu v implementaci.

1. K porušení práva na přiměřené/sociální bydlení

V první řadě panuje shoda na tom, že pro úspěšnou implementaci rozhodnutí je klíčové přijetí návrhu [zákona o podpoře bydlení](#), který má zavést systém podpory pro získání a udržení bydlení pro osoby v bytové nouzi. Zákon má přispět ke snížení bytové nouze skrze přijetí řady podpůrných opatření, jakými jsou podporované obecní bydlení, bydlení s ručením a asistenci v bydlení, čímž pomáhá vytvořit vhodnější alternativu k ubytovnám a dalšímu nevyhovujícímu bydlení. Klíčovou roli mají mít kontaktní místa pro bydlení, která budou poskytovat základní poradenství, navrhnout vhodnou podporu, koordinovat, kontrolovat a sbírat data. Pro efektivní fungování zákona je nezbytné dostatečné finanční, personální a metodické zajištění kontaktních míst pro bydlení.

Ve světle finálního znění zákona o podpoře bydlení, které bude schváleno Parlamentem České republiky, bude především ve spolupráci s MMR a MPSV analyzován jeho možný dopad na zranitelné skupiny osob (tj. na osoby žijící na ubytovnách a ve vyloučených lokalitách, včetně Romů) s cílem identifikovat případná další opatření, která je třeba přijmout k zajištění přiměřeného bydlení pro tyto skupiny osob.

2. K nedostatečným zárukám před nuceným vystěhováním

Dále bude mezi MSpr, MMR, MPSV a dalšími zúčastněnými orgány pokračováno ve spolupráci na formulaci a přijetí potřebných změn stávající právní úpravy s cílem posílení záruk před nuceným vystěhováním.

Zprvu, KVZ bude koordinovat komunikaci k nalezení nejvhodnějšího okamžiku pro včasné informování obcí ze strany soudů při nařízení vyklizení nemovitosti, a to tak, aby bylo možné ze strany obcí poskytnout vystěhovávaným osobám potřebnou sociální práci a ideálně zajistit náhradní bydlení. Současné nastavení, kdy je obec dle § 340 občanského soudního řádu informována soudem 15 dní před samotným vyklizením, je považováno za nedostatečné. Mezi informovanými orgány obce by přitom měla být v souladu s návrhem zákona o dostupném bydlení i kontaktní místa pro bydlení.

Zadruhé, konzultace budou dále zaměřeny na možné omezení řetězení krátkodobých nájemních smluv. Na MMR aktuálně funguje pracovní skupina zabývající se nájemními vztahy, která by mohla být využita jako platforma pro nalezení možných kompromisních řešení pro omezení řetězení krátkodobých nájemních smluv. Návrh zákona o podpoře bydlení omezuje řetězení krátkodobých (pod)nájemních smluv u bytů vložených do sociálního bytového fondu, jelikož nastavuje minimální dobu nájemních a podnájemních smluv (1 rok a 2 roky) a zakotvuje povinnost poskytovatele podpůrných opatření včas konzultovat hrozící vystěhování s podporovaným. Pokud bude zákon o podpoře bydlení přijat v této podobě, dojde alespoň částečně ke zlepšení záruk před nuceným vystěhováním.

3. K nedostatečnému přístupu zranitelných osob k dávkám na bydlení

Implementace rozhodnutí také vyžaduje, aby se dávky na bydlení dostaly k lidem žijícím na ubytovnách a ve vyloučených lokalitách. Aktuálně byl Senátem schválen [zákon o dávce státní sociální pomoci](#), který má za cíl zjednodušit dávkový systém sloučením dávek do jediné tzv. „superdávky“. Součástí této superdávky má být složka Bydlení, která nahrazuje existující dávky na bydlení (příspěvek na bydlení a doplatek na bydlení). Na rozdíl od aktuální situace by složka Bydlení měla být dostupná také obyvatelům ubytoven, které splní minimální ubytovací standardy. Tento zákon by tedy měl zajistit přístup k dávkám (na bydlení) lidem na ubytovnách a v sociálně vyloučených lokalitách.

4. K porušení zákazu diskriminace vůči Romům

Při přijímání opatření k implementaci rozhodnutí je nutné se aktivně zabývat i jejich dopadem na Romy, na které shledaná porušení Výborem dopadají neúměrně a kteří v této oblasti patří ke zranitelným skupinám osob. To se bude týkat i analýzy dopadu finálního znění zákonů o podpoře bydlení a o dávce státní sociální pomoci. KVZ do konzultací v rámci implementace zapojí i zástupce romské menšiny včetně vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny.

3. DALŠÍ KROKY

KVZ bude pokračovat v konzultacích o konkrétní podobě výkonu rozhodnutí s dotčenými orgány, a to zejména s MPSV a MMR, jakož i s dalšími relevantními aktéry a odbornou společností včetně zmocněnkyně vlády pro záležitosti romské menšiny a dalšími zástupci Romů.

V úzké spolupráci MMR, MPSV a dalších relevantních aktérů budou analyzována výsledná znění aktuálně projednávaných zákonů o podpoře bydlení a o dávce státní sociální pomoci, a to především s ohledem na jejich dopad na skupinu zranitelných osob včetně Romů.

O přijatých či zamýšlených opatření k výkonu rozhodnutí bude Česká republika informovat Evropský výbor pro sociální práva spolu s Výborem ministrů Rady Evropy v rámci tzv. follow-up procedury nejpozději v horizontu dvou let od vydání doporučení Výboru ministrů v dané věci.